

Коваль С.П.
*кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри професійної освіти
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав-
Хмельницький*

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

Історичний досвід ринково розвинених країн переконує, що головною ознакою конкурентоспроможності економіки є розвиток підприємництва як єдиної системи великого, середнього і малого бізнесу. В залежності від рівня розвитку підприємництва формується конкурентоздатність та інноваційна привабливість не лише окремого регіону чи території, але і всієї глобальної ринкової економічної системи.

Значна залежність економіки України від складних глобалізаційних процесів та низька конкурентоспроможність вітчизняної економіки на міжнародній арені актуалізують необхідність формування потенціалу конкурентоспроможного розвитку національного підприємницького сектору та пошуку напрямків для його зростання. На цій основі актуальним є дослідження джерел статистичних даних та їх використання у цілях бізнес-аналітики. Виклад основного матеріалу. Всесвітній економічний форум оприлюднив результати щорічного Глобального рейтингу конкурентоспроможності. У 2018 році Україна зайняла 83-тє місце з-поміж 140 учасників рейтингу (57 балів з можливих 100), у 2017 році Україна посіла 89 місце серед 135 учасників [1].

Таблиця 1.

Позиції України за Індексом глобальної конкурентоспроможності

Позиції України за Індексом глобальної конкурентоспроможності	2012 (із 144 країн)	2013 (із 148 країн)	2014 (із 144 країн)	2015 (із 140 країн)	2016 (із 138 країн)	2017 (із 135 країн)	2018 (із 140 країн)
	73	84	76	79	85	89	83

Стосовно визначення інноваційної привабливості України доцільно скористатися доповіддю «Глобальний інноваційний індекс 2019» – дослідженням інноваційного клімату 129 країн, яке проводить, починаючи із 2007 року, школа бізнесу INSEAD, а також Світова організація інтелектуальної власності та Корнельський університет (США). Для оцінки використовують 80 параметрів, що дають повну картину інноваційного розвитку, включаючи огляд політичної ситуації, стану освіти, рівня розвитку інфраструктури та бізнесу. У Глобальному рейтингу інновацій за 2019 рік («Global Innovation Index 2019») Україна в загальному рейтингу посіла 47 місце, отримавши у підсумку за всіма показниками індекс 37,4 зі 100 можливих (у 2018 році – 43-тя позиція).

У розрізі показників Україна має найкращу ситуацію стосовно створення знань (патенти, винаходи) – 17 місце (навіть за показником корисні моделі за походженням – 1 місце), а найгірше становище у політичній та операційній стабільності – 125 місце, а також стосовно вирішення проблем неплатоспроможності бізнесу – 115 позиція.

Аналіз національних статистичних джерел інформації стосовно формування розвитку підприємницького середовища свідчить, що за період 2014-2018 років кількість суб'єктів господарювання в Україні скоротилася на 4,8%, а чисельність зайнятих у цих суб'єктів господарювання – на 3,9%. Насамперед, це пов'язано із кризовими явищами в економіці України, коли підприємства банкрутують або переходять в тінь за відсутності належних обсягів фінансових резервів, які могли б забезпечити їм стійкість в умовах кризи, скорочуючи при цьому чисельність працюючих (рис. 1) [2].

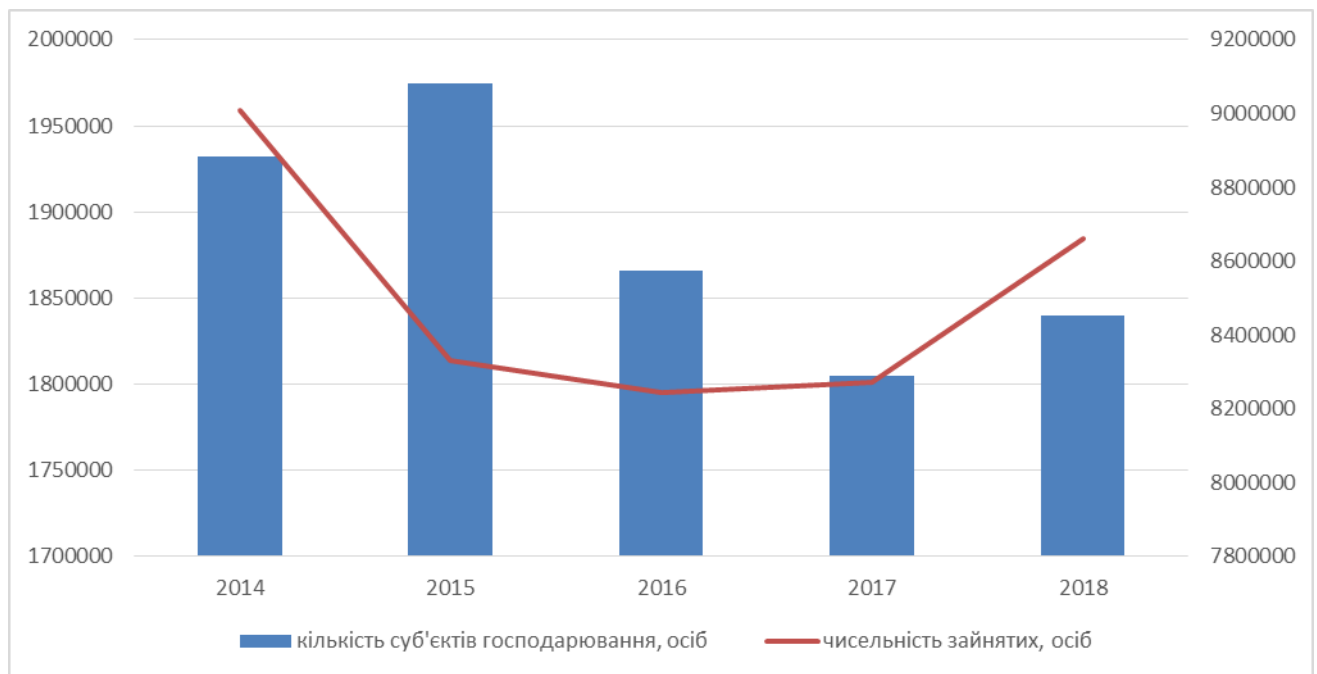

Рис. 1. Кількість суб'єктів господарювання та чисельність зайнятих у них в Україні у 2014-2018 роках, осіб

З метою покращення інноваційної привабливості та конкурентоспроможності економіки для України важливим є місце в рейтингу «Ведення бізнесу» («Doing Business»), який щорічно складає Світовий Банк та встановлює індекс для порівняння простоти ведення підприємницької діяльності в 190 країнах світу. Адже підвищення позицій в цьому рейтингу надає більший шанс на збільшення інвестицій в країну. Рейтинг умов для ведення бізнесу містить інформацію за 10-ма індикаторами, що характеризують: реєстрацію підприємства; отримання дозволу на будівництво; підключення до систем енергозабезпечення; реєстрацію власності; отримання кредитів; захист прав міноритарних інвесторів; оподаткування; міжнародну торгівлю; забезпечення виконання контрактів; вирішення проблем неплатоспроможності.

Основними показниками цього дослідження є рейтинг країн щодо сприятливості умов ведення бізнесу ($1 \leq R \leq 190$) та показник сприятливості умов ведення бізнесу ($0\% \leq P \leq 100\%$), який відображає різницю між відповідним значенням індикатора для України та передовою практикою.

За опублікованими результатами 2018-2019 років традиційно високі позиції у цьому рейтингу займають країни ЄС, а от Україна потрапила на 71 позицію і за останні 2 роки покращила своє становище на 9 позицій, піднявшись з 80 на 71 сходинку. Якщо порівнювати ці показники рейтингу з показниками Грузії, Польщі, Казахстану, Білорусі та Молдови, то усі ці країни і досі значно випереджають Україну. Позитивні зрушення за останній рік відбулися у 8 із 10 основних компонентів дослідження. При чому суттєве покращення показників можна відмітити лише у двох з них – «міжнародна торгівля», за яким Україна посіла 78 місце у рейтингу 2019 року, та – «забезпечення виконання контрактів» (57 місце). Найгірші рейтингові показники України – «вирішення проблем неплатоспроможності» (145 місце з-поміж 190 країн), яким досліджуються часові та фінансові витрати, а також кінцевий результат процесу вирішення питань неплатоспроможності підприємства, та «підключення до системи електропостачання», що охоплює всі процедури стосовно підключення підприємства до системи електропостачання на постійній основі (135 місце), (табл. 2) [3].

Таблиця 2.

Рейтингові показники сприятливості умов ведення бізнесу в Україні

Індикатори	R, 2019	P, 2019, %	P, 2018, %	Зміна, в.п.
1. Реєстрація підприємств	56	91,07	91,05	0,02
2. Отримання дозволу на будівництво	30	76,91	77,93	-1,02
3. Підключення до системи електропостачання	135	59,17	58,80	0,37
4. Реєстрація власності	63	69,74	69,61	0,13
5. Отримання кредитів	32	75,00	75,00	0,00
6. Захист прав міноритарних інвесторів	72	58,33	56,67	1,66
7. Оподаткування	54	79,35	80,77	-1,42
8. Міжнародна торгівля	78	77,62	72,96	4,66
9. Забезпечення виконання контрактів	57	63,59	58,96	4,63
10. Вирішення неплатоспроможності	145	31,72	31,37	0,35
В цілому	71	68,25	67,31	0,94

Тобто, очевидно, що найбільш критичною є ситуація щодо рівня показника «Вирішення неплатоспроможності», дані для обчислення якого збираються за допомогою опитування місцевих фахівців з питань платоспроможності і перевіряються шляхом вивчення законів та інших нормативно-правових актів, а також загальнодоступної інформації.

Рейтинг країн за даним індикатором визначається шляхом сортування їх балів, які є середнім арифметичним з коефіцієнта повернення боргу та

індексу ефективності нормативно-правової бази. Але із статистичної точки зору такий спосіб є недостатньо коректним, оскільки викликає сумнів застосування середньої арифметичної стосовно коефіцієнтів та індексів. У таких випадках, як відомо, необхідно використовувати середню геометричну стосовно коефіцієнта повернення боргу, що розраховується, виходячи з часових і фінансових витрат, а також кінцевого результату процесу вирішення неплатоспроможності. Це необхідно, щоб забезпечити порівнянність даних між окремими країнами за часом, вартістю та результатами процедури неспроможності оплати. При цьому, в бізнес-аналітиці використовується також ряд передумов стосовно характеристик підприємств і самої платоспроможності:

1) час, необхідний кредиторам для задоволення своїх вимог, обраховується у календарних роках, а от у межах дослідження вимірюється період часу, починаючи з дефолту компанії за своїми зобов'язаннями і закінчуючи моментом виплати банку заборгованості повністю або частково;

2) вартість процесу неплатоспроможності вимірюється у відсотках від вартості майна боржника, тобто, фінансові витрати включають судові витрати, оплату послуг управлінців процесу, організаторів, юристів і всіх інших фахівців, які дають оцінку майна та надають послуги оцінювання;

3) у кінцевому результаті процесу ступінь задоволення вимог кредиторів залежить від того, чи буде продовжувати функціонувати підприємство після завершення процесу неплатоспроможності як єдине ціле, чи воно буде існувати частково.

Таким чином, коефіцієнт повернення боргу розраховується як відсоток, отриманий внаслідок процесу реорганізації, ліквідації чи примусової виплати заборгованості підприємства, після чого розраховується вартість процесу неплатоспроможності. Тобто, коефіцієнт повернення боргу за своєю сутністю є дисконтованою вартістю залишкових засобів, розрахованою на основі відсоткових ставок за кредитами, відповідно до бази даних «Міжнародна фінансова статистика» Міжнародного валютного фонду з використанням даних центральних банків і аналітичного відділу британського журналу «Економіст».

Отже, необхідно внести відповідні зміни у закони та положення, які впливають на визначення показника України в індексі ефективності нормативно-правової бази та є своєрідними індикаторами проведення реформ. Прикладами таких реформ, що здійснюють вплив на індекс ефективності нормативно-правової бази, є зміни початкових стандартів для процедур неплатоспроможності, запровадження реорганізаційних процедур і внесення змін у регулювання фінансування. Ці зміни можуть варіювати за обсягом і масштабом, як от, наприклад, впровадження положення про надання фінансування після відкриття виробництва та надання такому кредиту пріоритетного статусу, являє собою реформу з потенційним підвищенням необхідного індексу на 2 бали, а зміна початкового стандарту з оцінки наявності активів для виконання зобов'язань перед кредиторами до оцінки ліквідності – є реформою, що підвищує індекс на 0,5 бала.

Крім цього, зміни положень стосовно часу, вартості та кінцевих результатів процедур із вирішення неплатоспроможності, також класифікуються як реформи в залежності від кінцевої зміни результуючого показника. Так, згідно із методологією індикатора «Вирішення неплатоспроможності», будь-яка зміна в законодавстві, що призводить до коригування показника на 2 і більше балів між передовою практикою та практикою даної країни, є реформою. Іноді навіть опосередкована зміна індикатора вважається реформою, якщо істотно було змінено законодавство в окремому питанні, наприклад, з вирішення корпоративної неплатоспроможності.

За результатами дослідження «Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні», проведеного за підтримки Програми ЄС та Східного партнерства «Культура і креативність», одним із основних можливих шляхів забезпечення фінансової підтримки, в тому числі подолання проблем неплатоспроможності бізнесу, є виникнення низових ініціатив із залучення коштів для розвитку соціальних та креативних інновацій та підприємництва.

Загальне порівняння джерел інформації та їх використання у бізнес-аналітиці з приводу умов ведення бізнесу в різних країнах демонструє, що недостатньо лише одного заходу, здатного забезпечити порівнянність даних щодо припливу інвестицій, розвитку конкурентоспроможності та сталого економічного зростання. Відповідно, політика економічного зростання вимагає комплексних рішень на різних рівнях: загальної економічної політики, створення комфортного бізнес-клімату та дій щодо забезпечення інвесторів привабливими економічними факторами. На рівні загальної економічної політики йдеться про базові економічні свободи, досягнення макроекономічної стабільності, ефективні фіскальну, монетарну, конкурентну, торговельну політики та політику щодо приватизації. Складові комфортного бізнес-клімату: спрощення процедур ведення бізнесу, отримання дозволів та адміністрування податків, інвестиційні стимули, підтримка експорту тощо. В контексті економічних факторів йдеться про доступ до інфраструктури, кваліфікованої робочої сили, природних ресурсів, матеріалів та компонентів, ємного внутрішнього ринку тощо.

Список використаних джерел:

1. Глобальний рейтинг конкурентоспроможності 2018: як покращити позиції, незважаючи на падіння. – Електронне джерело. URL: <http://case-ukraine.com.ua/news/globalnij-rejting-konkurentospromozhnosti-2018-yak-pokrashhiti-pozitsiyi-nezvazhayuchi-na-padinnya/>.

2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Електронне джерело. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Doing Business-2018. Україна в рейтингу Світового банку легкості ведення бізнесу. – Електронне джерело. URL: <http://edclub.com.ua/analitika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytyngu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu/>.